

Archeologienota
Verslag van Resultaten
bureauonderzoek: 2021C51

Veurne - Ooststraat

Jasper Deconynck
Pieter Laloo

Colofon

Project:
Veurne Ooststraat

Uitvoerder:
GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM BV(GATE)
Jasper Deconynck, Pieter Laloo

© 2021- GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM BV
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	ii
Inleiding	iii
Verslag van Resultaten	5
1. Bureauonderzoek [BO]	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.1.2 Onderzoekskader	8
1.1.2.1 Door initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen	8
1.1.2.2 Criteria voor de noodzaak van een archeologisch onderzoek	10
1.1.3 Onderzoeksopdracht	10
1.1.3.1 Archeologische voorkennis	10
1.1.3.2 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied	10
1.1.3.3 Randvoorwaarden	12
1.1.4 Werkwijze en strategie van het onderzoek	12
1.2 Assessmentrapport	12
1.2.1 Landschappelijke situering	13
1.2.2 Historische situering	13
1.2.3 Cartografische situering	14
1.2.4 Archeologische situering	15
1.2.5 Stand van zaken van archeologisch erfgoed binnen het projectgebied (2019I282)	16
1.2.5.1 Overzicht	16
1.2.5.2 Datering en interpretatie	20
1.2.5.3 Verwachting	21
Bibliografie	22
Bijlage	23

INLEIDING

De opmaak van deze archeologienota kadert in een traject dat initieel al van start ging in 2017.

Op het terrein werd door de initiatiefnemer eerst een nieuwbouw in de vorm van een meergezinswoning voorzien. De geplande werken impliceerden aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de aanleg van wooneenheden met parkeergelegenheid in 2 ondergrondse bouwlagen tot op een diepte van meer dan 6 m onder het straatniveau) die qua omvang zowel in de lengte, breedte als diepte een directe bedreiging betekenden voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed.

Hierdoor werd door BAAC Vlaanderen een archeologienota opgemaakt die gekend is onder ID5436. In deze bekrachtigde archeologienota werd een advies uitgeschreven naar verder vooronderzoek. Tijdens het bureauonderzoek konden niet alle vooropgestelde onderzoeksvragen die bij archeologisch vooronderzoek relevant zijn voldoende sluitend beantwoord worden (zie V.v.R. 1.4. Besluit: beantwoorden onderzoeksvragen). Er werd gekozen voor een verder vooronderzoek door middel van proefputtenonderzoek (na fabraak van de aanwezige bebouwing) en de begeleiding van de uitbraak van een ondergrondse kelder aangezien de stratigrafie binnen de onderzoekslocatie vermoedelijk complex ging zijn (Terry et al. 2017).

GATE werd aangesteld om dit proefputtenonderzoek uit te voeren wat plaats vond in maart 2019. Tijdens dit onderzoek werden tal van restanten aangetroffen die verder onderzocht dienden te worden. In het programma van maatregelen van de bekrachtigde nota (ID11510) werd een archeologische opgraving geadviseerd na de aanleg van de betonnen secanswanden en plaatsen van bronbemaling (Wuyts et al. 2019).

De opgraving door GATE ging van start op 30 september 2019 met de opvolging van de afgraving van de bovenste ophogingspakketten. Midden november 2019 werden de opgravingen gestaakt door de hoge grondwaterstand en nood aan bronbemaling. Pas eind april/begin mei 2020 kon door omstandigheden verder gewerkt worden. De laatste veldwerkdag vond plaats 5 mei 2020. Opnieuw vormde het water in de put een hindernis. Voornaamste probleem lag bij het feit dat voor de bronbemaling een speciale milieuvergunning en -vereisten werden gevraagd omwille van historische verontreiniging van het grondwater in die zone. De bouwheer werd verplicht tot bijkomende analyses en maatregelen die de kosten voor het bouwproject enorm hoog gingen doen oplopen. De initiatiefnemer liet daarom de werken on hold zetten en bijgevolg ook het archeologisch onderzoek. Het ganse project werd tweede helft 2020 bijgestuurd en de opdrachtgever liet de bouwplannen aanpassen.

Hiervoor dient een nieuwe omgevingsvergunningsaanvraag te worden ingediend. Het aantal appartementen werd verlaagd en daardoor ook de noodzakelijke parkeercapaciteit. Bijgevolg zijn nu in plaats van twee slechts één ondergrondse parkeergarage nodig.

Bij deze nieuwe omgevingsvergunningsaanvraag dient ook een nieuwe/aangepaste archeologienota opgemaakt te worden. Hierin wordt na overleg met en geodkeuring van het Agentschap Onroerend Erfgoed vooral de focus gelegd op de reeds gekende archeologische relict en de noodzakelijke verdere aanpak.

De totale oppervlakte van het plangebied Veurne Ooststraat bedraagt ca. 690 m². De als plangebied gemarkeerde oppervlakte overschrijdt de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet (perceeloppervlak > 300m²,

bodemingreep > 100m²). Het projectgebied bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone. Hierdoor moet terug een archeologienota worden opgesteld. GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem op te maken met advies naar eventueel uitgesteld onderzoek, werfbegeleiding of vrijgave.

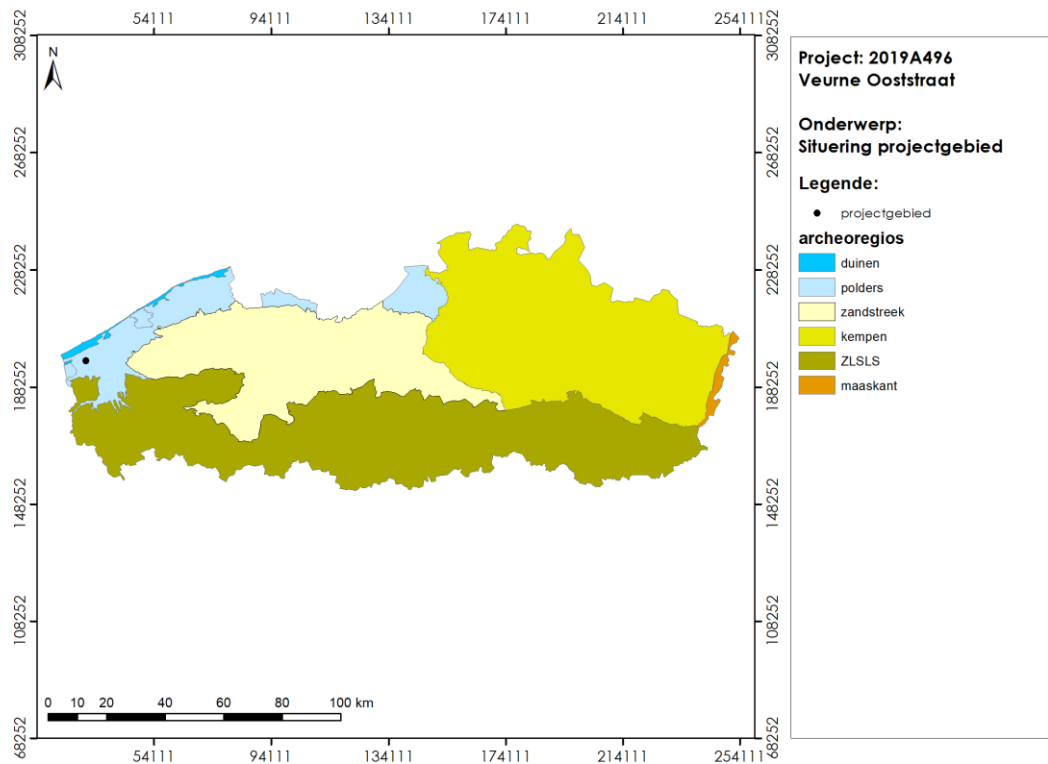
VERSLAG VAN RESULTATEN

1. Bureauonderzoek [BO]

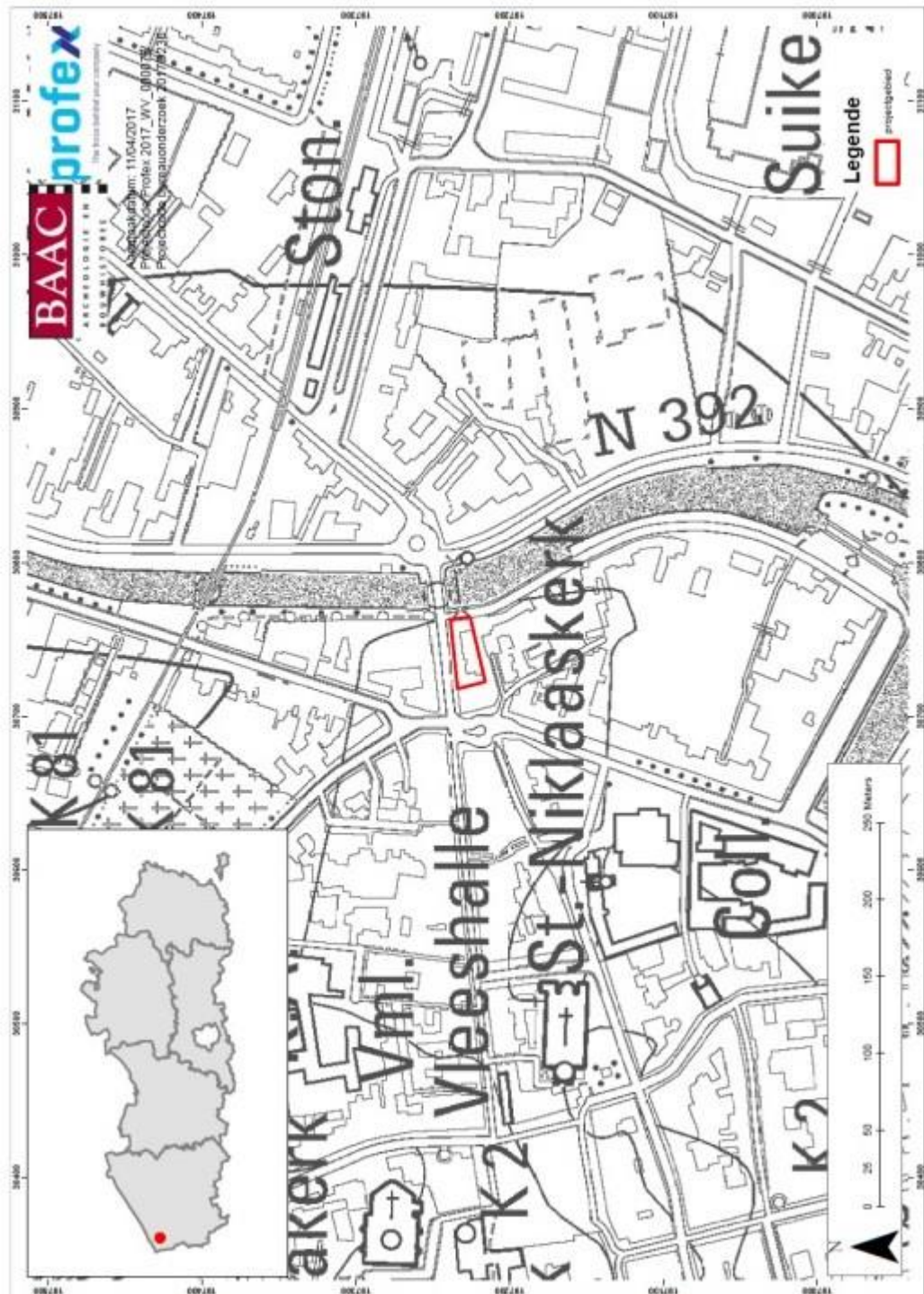
1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

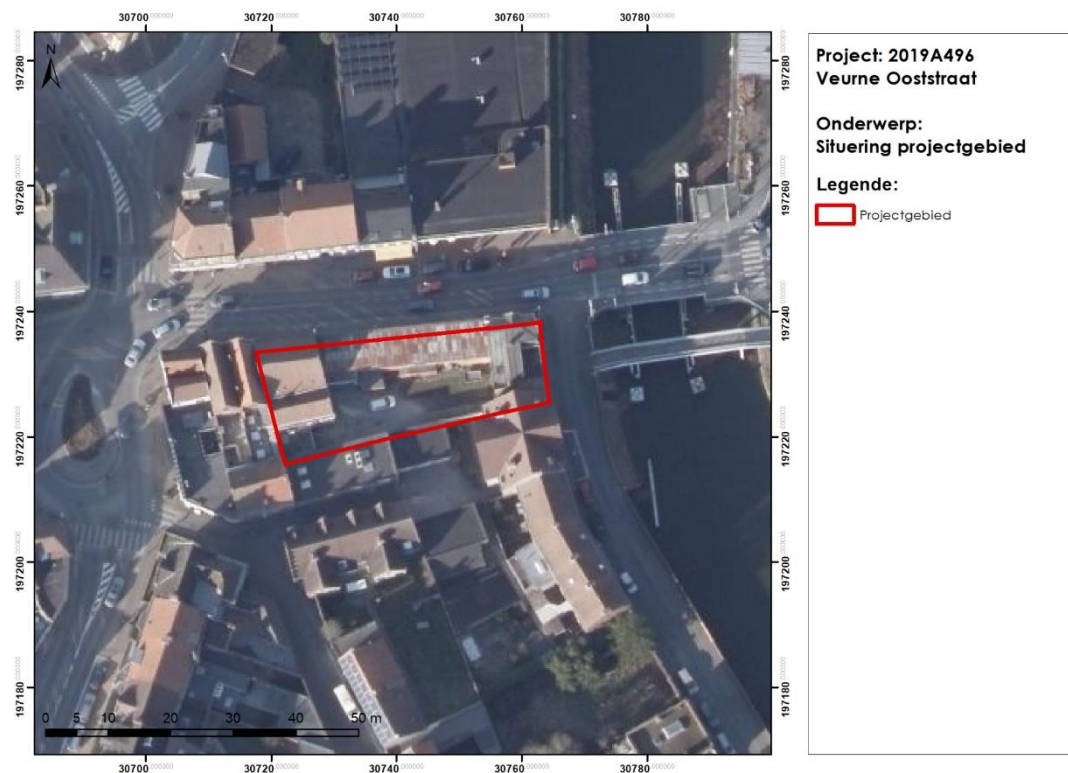
Projectcode	2021C51			
Locatiegegevens	Gemeente	Veurne		
	Deelgemeente	/		
	Adres	Ooststraat		
	Toponiem	/		
Bounding box (Lambert EPSG:31370)	X1	70719	X2	70763
	Y1	19719	Y2	19732
Kadastrale gegevens	Gemeente	Veurne		
	Afdeling	1		
	Sectie	A		
	Perceelsnummer(s)	85k, 85m, 85n en 84n		
Zoektermen Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek			
Betrokken actoren / specialisten (+ functie)	Jasper Deconynck (erkend archeoloog), Pieter Laloo (erkend archeoloog)			
Externe advisering	Davy Herremans (Goed in Erfgoed), Alexander Lehouck (Koksijde)			

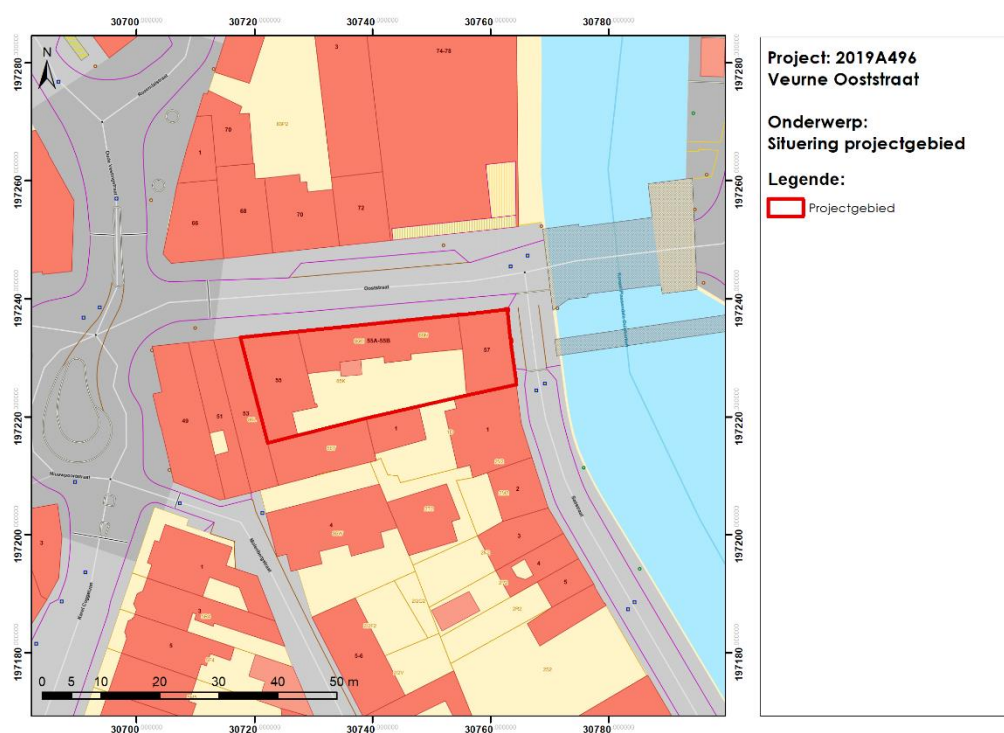
Figuur 1: Lokalisering projectgebied t.o.v. provinciegrenzen (archeoregio's) (Wuyts et al. 2019, fig. 1)

Figuur 2: Lokalisatie projectgebied t.o.v. de topografische kaart (Terry et al. 2017 fig. 2)

Figuur 3: Projectie van het projectgebied op een recente (2029) orthofoto (© GDI Vlaanderen ; Wuyts et al. 2019 fig. 3).

Figuur 4: Projectie projectgebied t.o.v. het GRB-bestand (© Geopunt ; Wuyts et al. 2019 fig. 2)

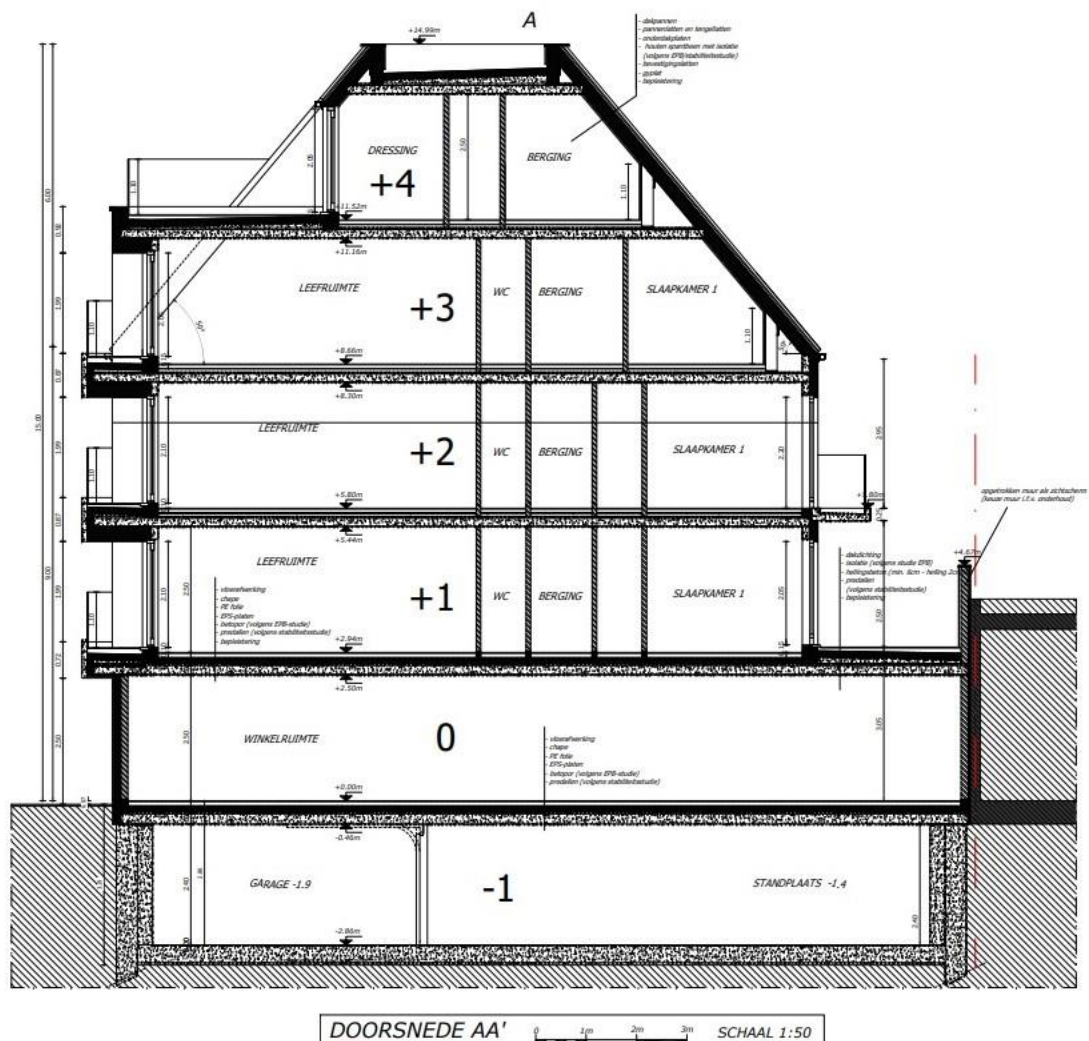
1.1.2 Onderzoekskader

1.1.2.1 Door initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen

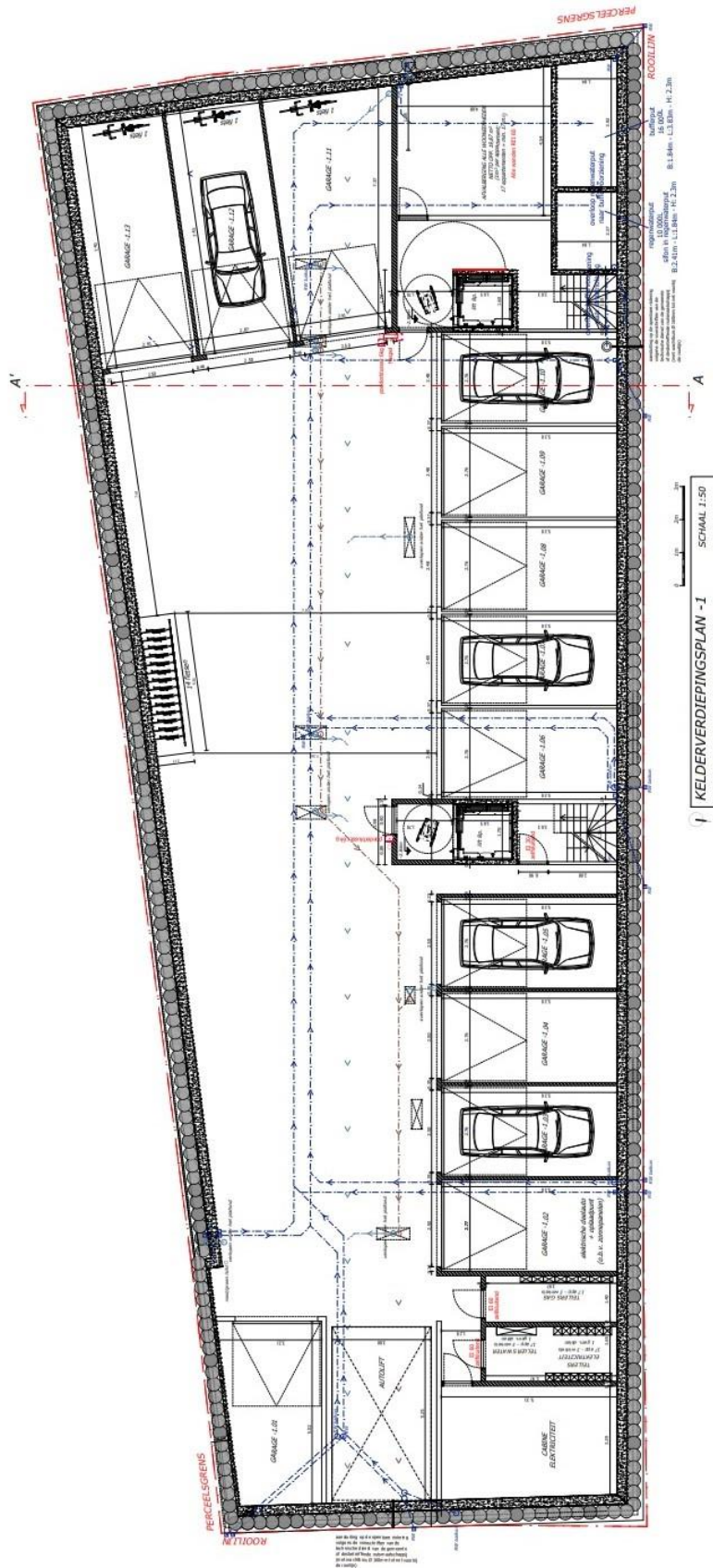
De initiatiefnemer plant de aanleg van een nieuwbouw in de vorm van een meergezinswoning. Om plaats te maken voor deze nieuwbouw werden eerst de huidige gebouwen gesloopt.

De meergezinswoning wordt over de volledige oppervlakte van het projectgebied, zijnde 690 m², opgetrokken. Het project omvatte initieel vijf bouwlagen, waaronder een twee ondergrondse parkeergarageniveaus met een totale diepte van 5,86 m onder het huidige maaiveld. Dat huidig maaiveld bevindt zich op ongeveer 5,50 m TAW.

Om het uitgraven van de bouwput mogelijk te maken, werd er rondom het projectgebied reeds een secanspalenwand aangebracht, waarbij palen geboord worden die tot 8,5 meter onder het maaiveld reiken. Deze secanspalenwand dient als voornaamste fundering. Na het plaatsen van deze funderingswand was het oorspronkelijke plan om het ganse perceel uit te graven in één bouwput met een totale diepte van 5,8 m t.o.v. het straatniveau.

Figuur 5: nieuw ontwerpplan (@ opdrachtgever)

Figuur 6: ontwerpplan van de kelder verdieping (© opdrachtgever))

Een inrit naar de autolift was voorzien om de ondergrondse parkeerplaatsen te bereiken.

In kader van de huidige omgevingsvergunningsaanvraag waarop deze tekst betrekking heeft, wordt een aanpassing gedaan met betrekking tot onder meer de ondergrondse structuren. **Het nieuw bouwproject beperkt zich tot één ondergrondse parkeergarage met een uitgraving/verstoring tot 3,19 m diepte t.o.v. het straatniveau (fig. 5). De secanswand is reeds aangebracht.**

Voor de fundering wordt er geen gebruik gemaakt van een paalfundering maar een verankering van de betonplaat op de reeds aanwezige secanspalenwand. De reeds aangetroffen muren tijdens het archeologisch onderzoek worden deels afgebroken waarbij niet dieper wordt gegaan/afgebroken dan 3,19 m. De zones tussen de muren worden voor de versteviging opgevuld met steenslag.

1.1.2.2 Criteria voor de noodzaak van een archeologisch onderzoek

De als plangebied gemarkeerde oppervlakte overschrijdt de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet (perceeloppervlak > 300m², bodemingreep > 100m²). Het projectgebied bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone (Historische stadskern van Veurne). Slechts een klein deel van het projectgebied bevindt zich in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld. GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem op te maken met advies naar eventueel uitgesteld onderzoek, werkbegeleiding of vrijgave.

1.1.3 *Onderzoeksopdracht*

1.1.3.1 Archeologische voorkennis

Er is reeds voor de eerste omgevingsvergunning een opmaak van een archeologienota gebeurd (Terry et al. 2017; ID5436). Hierin werd geconcludeerd dat het projectgebied een groot potentieel heeft aan mogelijks bewaarde archeologische relicten.

Met het vooronderzoek door middel van proefputten uitgevoerd in 2019 door GATE werd dit bevestigd. Hierbij werden in vijf putten verschillende muurwerken, lagen, sporen en vondsten aangetroffen te plaatsen in de middeleeuwen (Wuyts et al. 2019 ; ID11510).

Het hierop volgende onderzoek uitgevoerd door GATE (2020I282) vond gefaseerd plaats tussen september 2019 en mei 2020. Hierbij werd een deel van het projectgebied door middel van verschillende werkputten en dwarsprofielen verder onderzocht. Door een wijziging van de omgevingsvergunningsplannen werd de opgraving gestaakt en moest een nieuwe archeologienota opgesteld worden met een aangepast Programma van Maatregelen.

1.1.3.2 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, werd een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld in de bekrachtigde archeologienota van 2017 (Terry et al. 2017). Hiertoe werd een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

- Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?

- Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden?
- Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

In het bekrachtigde Programma van Maatregelen van de nota (ID 11510) werd deze vraagstelling verder uitgebreid (Wuyts et al. 2019, p. 8).

- Wat is de totale omvang van de middeleeuwse funderingen binnen het projectgebied? Dit geldt zowel voor de dimensies in de breedte als in de diepte.
- Zijn er verschillende bouwfasen te onderscheiden in het opgaand muurwerk?
- Zijn er opmaaklagen of opvullingslagen die met deze funderingen kunnen worden geassocieerd en kunnen deze funderingen meer precies worden gedateerd adhv vondsten uit deze lagen?
- Wat is de relatie tussen de fundering en de gedempte gracht?
- Zijn er van de gracht nog originele vullingspakketten aanwezig die kunnen bemonsterd worden? Kunnen deze pakketten gedateerd (en gefaseerd) worden? Wat zeggen de resultaten van de monsteranalyses over het landschap aan de rand van middeleeuws/postmiddeleeuws Veurne en de evolutie daarvan?
- Hoe verhoudt deze gracht zich tot de restanten van de vestingmuur en het talud? Werde de gracht gedempt in functie van het aanleggen van deze vestingwerken?
- Wat is de totale omvang van de vestingmuur en zijn er vondsten die de datering ervan nader kunnen bepalen? Tot op heden is niet duidelijk of de muur laatmiddeleeuws is, dan wel toe te schrijven is aan de Vauban versterking of een eventuele aanpassing in de Hollandse fase.
- Is er een relatie tussen de vestingmuur en het talud?
- Wat is de totale omvang van het talud? Is er sprake van een talud aan beide zijden van de vestingmuur, of zijn de opvullingslagen aan de oostzijde van de vestingmuur eerder toe te schrijven aan de gedempte gracht?
- Wat is de ruimtelijke spreiding van de dieperliggende middeleeuwse grondlagen?
- Zijn er sporen terug te vinden in het vlak van deze grondlagen en wat vertellen die sporen over het landgebruik of eventuele artisanale activiteiten in de middeleeuwen?
- Kunnen deze grondlagen aan een specifieke periode worden toegeschreven of bevestigen de vondsten het vermoeden uit het proefputtenonderzoek dat ook deze een palimpsest zijn van enkele eeuwen?
- Wat vertellen de monsters genomen uit deze grondlagen over het landschap/landgebruik in de middeleeuwen?

Een nieuwe vraagstelling dient echter niet opgemaakt te worden voor deze nieuwe archeologienota gezien het nog niet afgelopen veldwerk.

Deze bovenstaande opgelde vragen dienen bij de opmaak van het archeologierapport en aansluitend eindverslag beantwoord te worden.

1.1.3.3 Randvoorwaarden

Een verderzetting van de archeologisch opgraving is momenteel onmogelijk, dit doordat de inrichtingsplannen gewijzigd dienden te worden omwille van problemen met de bemaling in combinatie met de historische verontreiniging in de zone waarin het projectgebied is gelegen. Het archeologisch onderzoek is bij deze nog altijd niet afgerond en voorlopig opgeschort.

De wijziging t.o.v. de eerste vergunning is het inplannen van één ondergronds niveau (3,19 m tov straatniveau) in plaats van twee ondergrondse niveaus. Laatstvernoemde impliceerde een uitgraving tot 5,8 m diepte. Ook de reeds aangetroffen muurstructuren zullen afgebroken worden zodoende ze geen belemmering vormen voor de aanleg van de vloerplaat.

Verder zal het oostelijk deel van het projectgebied nog verdiept worden tot op het gewenste niveau van 3,19 m onder het straatniveau.

Hierdoor dient een aanpassing te gebeuren in een nieuw opgesteld Programma van Maatregelen gekoppeld aan deze archeologienota.

Deze verder geplande werken door de initiatiefnemer impliceren nog altijd aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang zowel in de lengte, breedte als diepte een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed.

Onroerend Erfgoed is na oveleg en intern beraad akkoord dat gezien de zeer uitzonderlijke omstandigheden een uitzondering kan worden toegestaan om verdere inrichtingswerken toe te laten met slechts een gedeeltelijke bewaring in situ (normaal geldt bewaring in situ-advies immers op siteniveau). Reden hiervoor is het **geval van overmacht** door de historische verontreiniging van het grondwater.

1.1.4 *Werkwijze en strategie van het onderzoek*

GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem op te maken. Het onderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van GATE.

De aard van de werken werd tijdens het vooronderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak (proefputten en lopend archeologisch onderzoek).

De archeologienota werd digitaal opgemaakt middels Office- en Adobe-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. In die GIS werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, www.geo.onroenderfgoed.be, www.cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI]. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

1.2 **Assessmentrapport**

Dit bureauonderzoek plaatst het projectgebied binnen een landschappelijk en archeologisch kader. Gezien de uitzonderlijke situatie refereren we hierbij vooral naar

het recent uitgevoerde eerder onderzoek binnen het projectgebied, namelijk de archeologienota uit 2017 (Terry et al. 2017) en de nota van het uitgestelde vooronderzoek van 2019 (Wuyts et al. 2019) aangevuld met de reeds gekende resultaten van de opgraving (2020/282).

1.2.1 Landschappelijke situering

Voor een volledige uiteenzetting van punt 1.2.1 wordt verwezen naar de bekrachtigde archeologienota van 2017 (Terry et al. 2017; ID 5436). Onderstaande gegevens zijn ook geput uit deze archeologienota.

Het projectgebied is gelegen op de hoek van de Ooststraat met de Sasstraat. Dit is gelegen in het oostelijk deel van de stad net buiten de middeleeuwse stadsversterking aangelegd in de 13^e en 14^e eeuw en op de locatie van de gebastioneerde stadsversterking uit de 17^e eeuw.

Binnen het projectgebied zelf bevindt de hoogteligging zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 5 en 6 m TAW. Hydrografisch behoort Veurne tot het IJzerbekken (deelbekken Langeleed-Beverdijkvaart). Het plangebied behoort tot de westelijke polders van de Belgische kustvlakte.

Veurne heeft zich ontwikkeld op een getijdengeul (inversiegrug), met name een verzande zijtak van de Avekappellegeul, het zogenaamde 'Veurnse Gat'. De ondergrond in de stad bestaat dan ook hoofdzakelijk uit zandige geul- en oeverwalafzettingen, afgedekt met een dun verlandingskleilaagje. Het oorspronkelijk maaiveld waarop de stad zich ontwikkeld heeft, bevindt zich net onder 4 m TAW en vormde het oppervlak van een verlande en verhoogde schorrenplaat die plaats bood voor de eerste semi-permanente en later permanente vestigingsplaatsen.

De omgeving van het projectgebied wordt gekenmerkt door afzettingen van het Lid van Kortemark bedekt door het Lid van Egem. Beiden maken deel uit van de Formatie van Tielt. Op de Quartairgeologische kaart 1:200.000 is het projectgebied gekarteerd als Type 11c (Figuur 23 en Figuur 24). Het gaat om mariene en estuariene afzettingen uit het Eemian (Laat-Pleistoceen) afgedekt door gelijkaardige afzettingen uit het Holoceen (Terry et al. 2017; ID 5436).

1.2.2 Historische situering

Voor een volledige uiteenzetting van punt 1.2.2 wordt verwezen naar de bekrachtigde archeologienota van 2017 (Terry et al. 2017; ID 5436). Onderstaande gegevens zijn ook geput uit deze archeologienota.

Het oudste historische document waarin Veurne als *Furnae* (wat 'geul' of 'voor' zou betekenen) wordt vermeld, dateert uit 877. In het document bevestigt Karel de Kale de bezittingen van de Sint-Bertinusabdij (Sint-Omaars) en wordt ook verwezen naar 'sedilia' wat een nederzetting met prestedelijk karakter zou betekenen. De ontwikkeling van Veurne zelf start met de inplanting van een vluchtburcht tegen de oprukkende Noormannen op de verzande zijtak van de Avekappellegeul. De sporen van deze ronde burcht (diameter: 180 m) zijn bewaard in het stratenpatroon van de binnenstad (Noordstraat, Pannestraat, Vleeshouwersstraat, Grote Markt en Zwarte Nonnenstraat).

Na het wegvallen van de dreiging van de Noormannen bleef het terrein van de vluchtburcht in eerste instantie grafelijk bezit. Veurne werd kasselrijhoofdplaats met een grafelijke administratie en er verrees een motte voor de burggraaf (naast de huidige Grote Markt) in het zuidelijk deel van de stad.

Beide volmiddeleeuwse kernen (Sint-Denijs parochie en oostelijk Colme) en de burcht werden in 1214 omringd met een eerste stadsomwalling die tussen 1388 en 1413 voorzien wordt van een stenen stadsmuur met zeven poorten.

Vanaf het einde van de 16^e eeuw werden de verdedigingswerken van de stad uitgebreid naar een uitgebreide verdediging met bastion en grachten. Zo werd onmiddellijk ten westen van het plangebied aan de Oostpoort het bastion groter gemaakt voor het garnizoen. De verdedigingswerken werden nadien steeds verder uitgebreid met extra verdedigingsgordels en op die manier groeide Veurne tussen 1692 en 1697 uit tot een sterke, gebastioneerde vesting naar model van de Franse ingenieur Vauban. Van 1668-1713 stond Veurne onder Franse bezetting. De nog aanwezige middeleeuwse versterkingen werden afgebroken en in 1706 vervangen door nieuwe versterkingen, naar ontwerp van Vauban. Al deze versterkingen werden door keizer Jozef II in 1785 ontmanteld (na opzegging van het het Barrièretraktaat).

De muren en bastions werden geslecht en de grachten opgevuld. De vrijgekomen gronden in o.a. de Ooststraat waar het projectgebied gelegen is, werden verkaveld en bebouwd (Terry et al. 2017).

1.2.3 Cartografische situering

Voor een volledige uiteenzetting van punt 1.2.2 wordt verwezen naar de bekrachtigde archeologienota van 2017 (Terry et al. 2017; ID 5436). Onderstaande gegevens zijn ook geput uit deze archeologienota.

De oudste bruikbare cartografische bron voor het projectgebied Veurne Ooststraat is de kaart van Jacob van Deventer. Dit stadsplan werd samen met 72 andere kaarten tussen 1550 en 1565 opgesteld door Jacob Van Deventer in opdracht van Keizer Karel V en Filips II. Het stadsplan is belangrijk omdat het als enige plan de middeleeuwse toestand toont van de omwalde stad Veurne. Het projectgebied zelf lijkt (deels) in de middeleeuwse stadsgracht te liggen. De verdedigingswerken op deze kaart zijn nog vrij eenvoudig en bestaan uit een omwalling met torens en poorten, voorafgegaan door een gracht. De nauwkeurigheid van de kaart laat echter niet toe om een exacte projectie te maken van het plangebied of om de exacte positie van de kapel te bepalen.

De Flandria illustrata werd opgemaakt door de Vlaamse theoloog en kanunnik Antonius Sanderus in de eerste helft van de 17^e eeuw. Ten opzichte van het stadsplan van van Deventer valt meteen op dat de verdedigingswerken zijn uitgebreid. Voor de stadspoorten zijn extra bastions aangebracht in de gracht en ook de gracht is meer uitgewerkt. Op deze kaart wordt de in 1630 aangelegde vaart tussen Nieuwpoort en Duinkerke, huidige kanaal Plassendale-Duinkerke, aangeduid als "De nieuwe vaert". De locatie van het plangebied wordt volledig ingenomen door de stadsgracht en het bastion.

Een anonieme kaart uit de 18^e eeuw geeft de uitgebreide stadsversterkingen weer die rondom de stad Veurne werden aangelegd in de 17^e en 18^e eeuw. Ten opzichte van de kaart van Sanderus uit de 17^e eeuw is duidelijk zichtbaar dat de verdedigingswerken steeds verder werden uitgebreid met nieuwe verdedigingsgordels bestaande uit extra bastions en grachten. Op dit plan zijn de stadspoort en de brug over de stadsgracht van de middeleeuwse omwalling zeer imposant weergegeven. Het is dan ook niet uitgesloten dat deze poort en/of brug gedeeltelijk binnen het plangebied gelegen was.

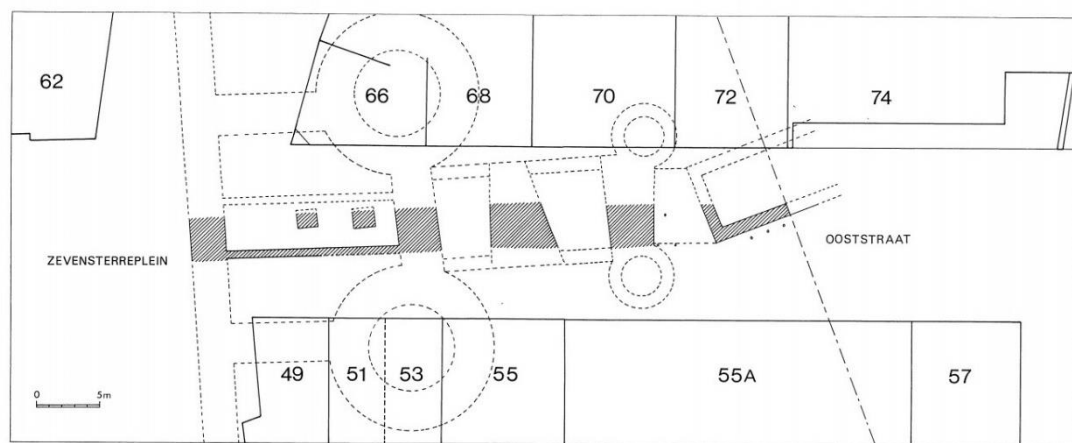
Op de kaart van Ferraris (1771-1778) ligt het projectgebied midden in de gebastioneerde stadsversterking. De stadsgracht tussen de poort en het bastion wordt

opgesplitst door een tussenliggende versterkingswal, een zogenaamde *tenaille*. Deze *tenaille* loopt dwars doorheen het plangebied. Hoe deze *tenaille* is aangelegd, is niet geheel duidelijk te achterhalen uit het historische kaartmateriaal. Over de verschillende grachten zijn telkens bruggen aangebracht. Of het houten of stenen bruggen betreft, is niet op te maken uit de kaarten. Onderdelen van deze bruggen, zoals de funderingen, zijn mogelijk bewaard binnen het plangebied.

Het primitief kadaster (1830-1834) maakt duidelijk dat grote delen van de stadsverdediging reeds volledig zijn afgebroken. Zo is er geen spoor meer aanwezig van de stadspoort en de *tenaille*. Enkel de loop van de oude stadsgracht, het huidige kanaal Plassendale-Duinkerke, is nog herkenbaar ten oosten van het plangebied.

1.2.4 Archeologische situering

Voor een volledige uiteenzetting van punt 1.2.4 wordt verwezen naar de bekrachtigde archeologienota van 2017 (Terry et al. 2017; ID 5436). Veurne is reeds meerdere malen onderhevig geweest aan archeologische opgravingen en onderzoeken die het belang reeds tonen vanaf de late ijzertijd tot de vroeg moderne tijd.

Figuur 7: detailopname met aanduiding van de aangetroffen muren en sporen in de Ooststraat (@ Marc Dewilde).

Bij de aanleg van riolering in de Ooststraat, net ten noorden van het projectgebied werden door het toenmalige VIOE in 1999 (18 tot 24 februari) een aantal zaken onderzocht. Deze zijn echter nog niet uitgewerkt geraakt en bijgevolg niet opgenomen in de CAI. In de notities kan opgemaakt worden dat een mogelijke gracht van het bastion is aangetroffen net als een achttal muurresten die onderdeel waren van de stadsomwalling (persoonlijke mededeling M. Dewilde en S. Vanhoutte).

1.2.5 Stand van zaken van archeologisch erfgoed binnen het projectgebied (2019|282)

1.2.5.1 Overzicht

De aangetroffen sporen van het proefputtenonderzoek (2019A496- ID 11510) zijn bijna allemaal geattesteerd tijdens het vlakdekkend onderzoek. Beginnend op 30 september 2019 werden de werken opgevolgd bij het afgraven van de grond. In deze beginperiode werd ook de secanspalenwand aangebracht. In totaal kon het westelijk en centraal deel van het terrein tot op vlak 3 werden gezet totdat op 15 november 2019 de werken moesten gestaakt worden door het opkomend grondwater icm stagnerend regenwater.

Op 27 november 2019 werd de bemaling geplaatst langsheen de noordelijke en westelijke secanspalenwand. De werken konden echter niet direct aansluitend gestart worden. Reden hiervoor was de historische vervuiling van het grondwater en de grote kosten aan wekelijks labo-onderzoek van het opgepompte water. De hierbij gepaard gaande zeer hoge kosten voor de sanering zijn immers ten laste van de bouwheer en zorgden voor een struikelblok.

Tussen 28 april en 5 mei kon nog even verder gewerkt worden tot op niveau's 4 en 5. Maar opnieuw moesten de werken vlug worden gestaakt door opkomend grondwater.

Het projectgebied werd onderverdeeld in segmenten A tot en met F en telkens werden de profielen geregistreerd en aan elkaar aangesloten.

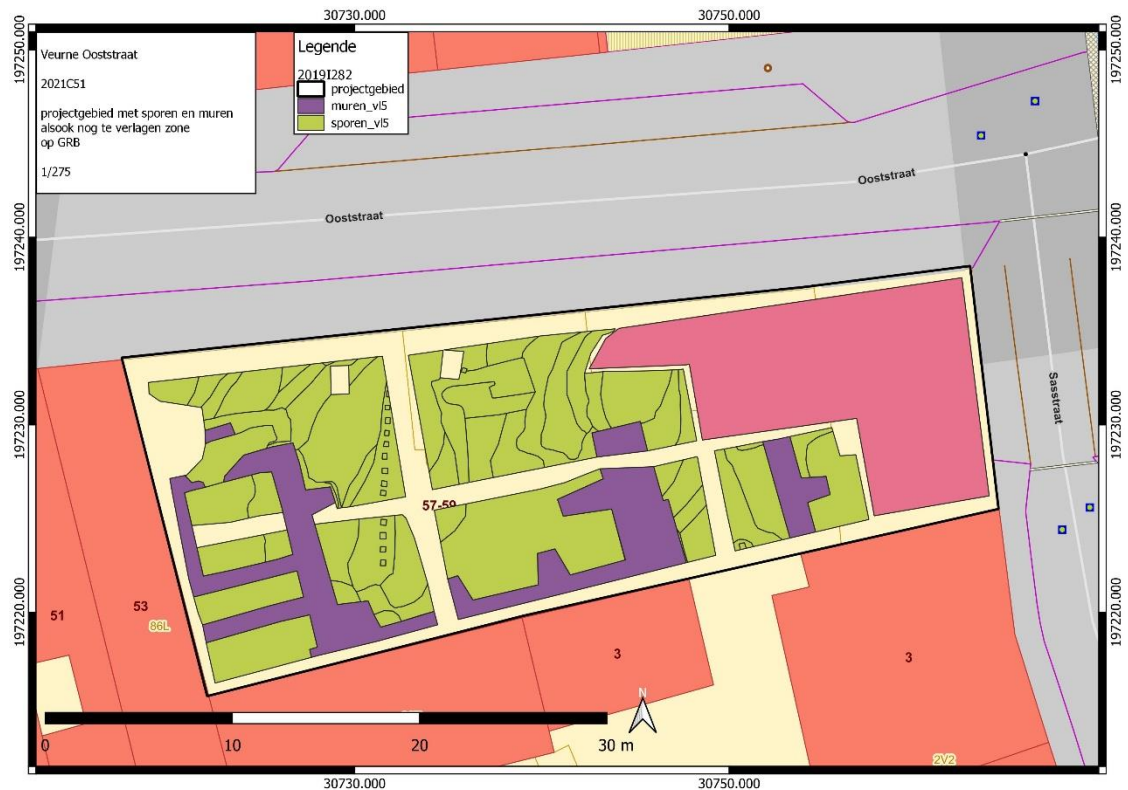
Figuur 8: fotografische opname met zicht op het westelijke deel van het projectgebied op niveau 5 (mei 2020).

Het is pas vanaf niveau 4 dat de 19^e en 20^e verstoring alsook de uitgravingen van het proefputtenonderzoek volledig weg zijn en een beter beeld kon verkregen worden van

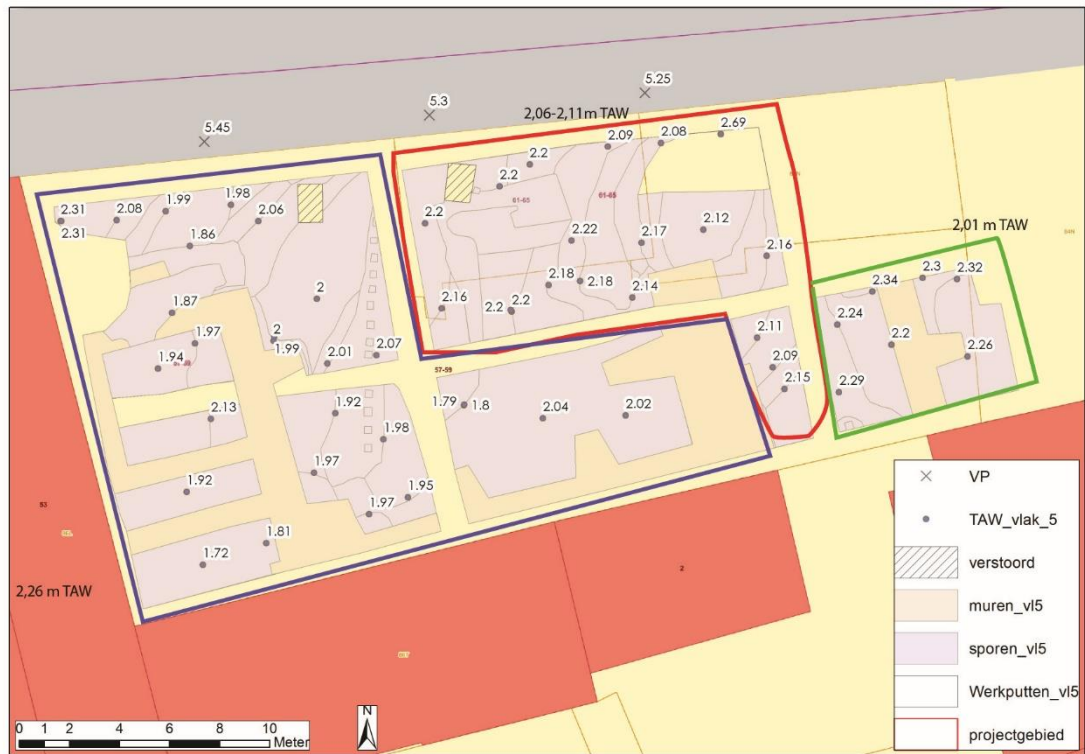
de aanwezige sporen. De aangetroffen muren kunnen gerelateerd worden met de stadsversterking aangelegd in de late 17^e eeuw en gaan mogelijk zelfs terug op een oudere voorganger. De zware palenrij in het westen en de ene paal aangetroffen in het oosten zijn mogelijk gerelateerd aan een brug en/of poortgebouw. De lagen hiertussen bevatten een amalgaam aan vondsten uit de 13^e tot 18^e eeuw en tonen ons de opvulling van de lagere zones in en rond deze versterking in de 18^e eeuw.

De afgravingen situeren zich nu op 1,72 en 2,32 m TAW en bevinden zich tegen de grens van de versterking die zal uitgevoerd worden (zijnde 3,19 m t.o.v. het straatniveau).

Enkel het oostelijk deel van het projectgebied, waar zich nu de helling/ramp voor de toegang van de kraan bevindt, is nog niet op dit niveau gezet.

Figuur 9: grondplan van niveau 5 met aanwezige lagen (groen) en muurresten (paars). In het oosten aanduiding van de nog niet onderzochte zone.

Figuur 10: grondplan met aanduiding van de TAW's

Figuur 11: fotografische opname van de palenrij met NO-ZW verloop

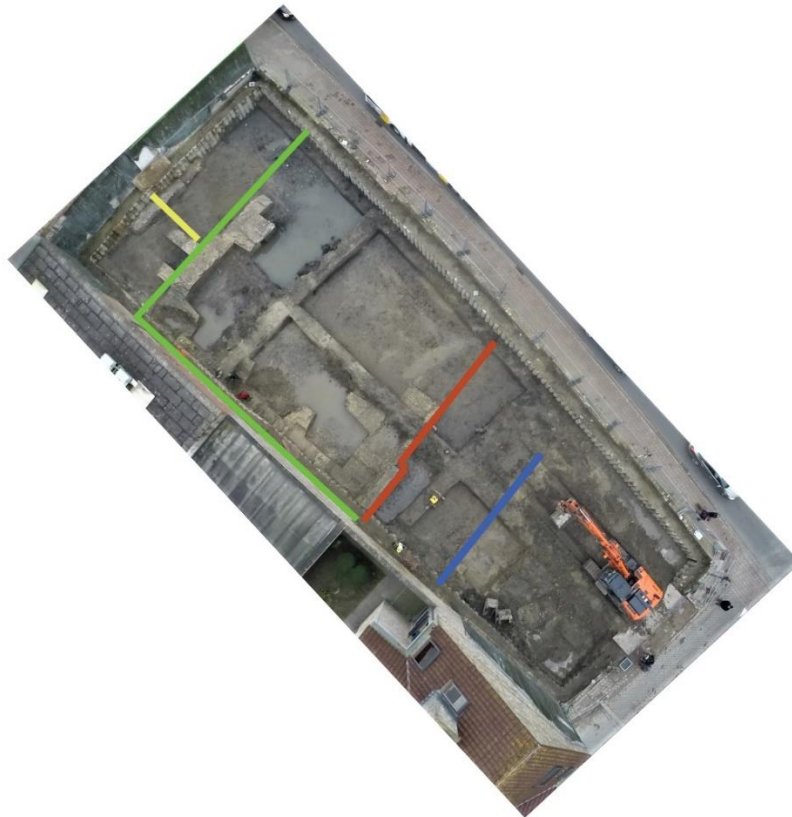
Figuur 12: fotografische opname van de oostelijke paal tegen de secanswand.

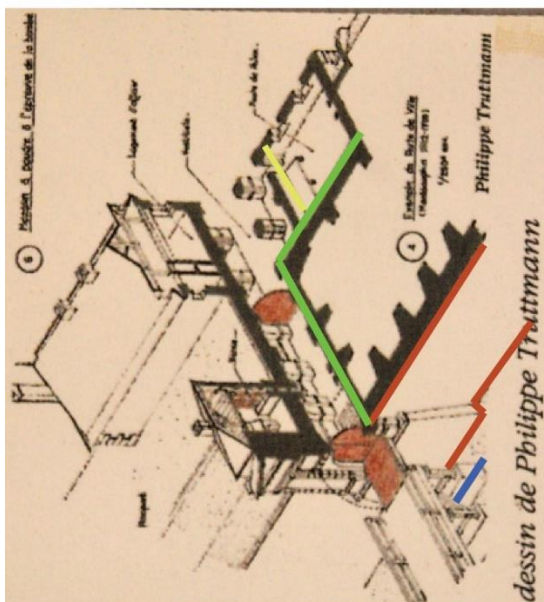
Figuur 13: Overzicht van het projectgebied met aangetroffen sporen en muurresten op niveau 5 t.o.v. de GRB basiskaart. De zwarte omlijsting toont de locaties van de houten palen (© Geopunt).

1.2.5.2 Datering en interpretatie

De aangetroffen gelaagheden en sporen binnen de opgraving kunnen voorlopig geplaatst worden tussen de 17^e en de 20^e eeuw n.Chr.

Porte De France - Longwy (Vauban: 1679-1684)

Figuur 14: voorlopige hypothese van het muurwerk opgesteld op basis van gekende gegevens

We zagen in het oosten en westen van het projectgebied de aanwezigheid van kelders horende bij de 20^e eeuwse bewoning. Hieronder bevinden zich tal van puinpakketten die kunnen geplaatst worden in de 18^e en 19^e eeuw. De lagen hieronder samen met

de aangetroffen muurresten kunnen gelinkt worden aan de Vauban versterking die aangelegd werd in de periode 1692-1697 n.Chr. Samen met de geattesteerde muren tijdens de werfopvolging van Marc Dewilde (cfr supra) zullen ze samen in grondplan meer kunnen zeggen over de Vauban versterking in dit deel van de stad. De lagen rond de muren kunnen deels ook gelinkt worden met de opgave van de versterking en nivellering van de terreinen in de 18^e eeuw. Ze tonen een amalgaan van vondsten gaande van de 13^e tot de 18^e eeuw met aardewerk, dierlijk bot en menselijk bot. Het toont ons de opvulling van de laagten rond de versterking met grond die van externe locaties komt. Het is mogelijk dat er zich een oudere voorganger van de stadsversterking ophoudt binnen het aanwezige muurwerk. Op twee locaties binnen het projectgebied (oosten en westen) werden op niveau 5 houten palen aangetroffen. In het westen betreft dit een NO-ZW rij van 13 palen. In het oosten betreft dit één houten balk die vlak tegen de zuidelijke secanswand ligt. Ze kunnen mogelijk gelinkt worden aan een brug en/of poortconstructie horende bij de Vauban stadsversterking uit de late 17e eeuw. Het is voorlopig ook niet uitgesloten dat ze teruggaan tot een oudere voorganger.

Op basis van het voorlopig grondplan lijken de aangetroffen funderingen op een poortconstructie (Oostpoort van Veurne). Een opvallende parallel vonden we dankzij onze wetenschappelijke begeleider bij de opgraving, Davy Herremans, bij het grondplan van de Porte de France van de Vaubanversterking te Longwy in Frankrijk (cfr. fig. 14). Indien deze werkhypothese klopt, zou dat betekenen dat de Oostpoort iets zuidelijker lag, onder het naburige appartementsgebouw. Maar het verder onderzoek en bijhorende verwerking moet daar uitsluitsel over brengen.

1.2.5.3 Verwachting

De verdere aanleg van het vlak in het oosten, onder het talud, zal het huidig grondplan vervolledigen. Samen met de aanbevelingen in het programma van maatregelen aansluitend op het verslag van resultaten zal een zo volledig mogelijk beeld van de aanwezige sporen en structuren binnen de grenzen van het projectgebied naar voren worden gebracht.

BIBLIOGRAFIE

Literatuur:

Terryn B., Eggermont G., Woltinge I. 2017, *Veurne-Ooststraat 2017D236*, onuitgegeven archeologienota, VvR en PvM, Baac/United Experts.

Wuyts F., Deconynck J., Vergauwe R., Van De Velde S. 2019, *Veurne-Ooststraat, proefputten 2019A496*, onuitgegeven nota, VvR en PvM, GATE.

Kaartmateriaal:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, Graaf de Ferraris [1771-1778] kaartblad 58
- Atlas der Buurtwegen
- Popp-kaart
- Topografische kaart van Vandermaelen [1846 – 1854]

Digitale bronnen:

- www.geopunt.be
- <https://dov.vlaanderen.be>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
- <https://cartesius.be>

BIJLAGE

Figurenlijst:

Figuur 1: Lokalisering projectgebied t.o.v. provinciegrenzen (archeoregio's) (Wuyts et al. 2019, fig. 1)	5
Figuur 2: Lokalisatie projectgebied t.o.v. de topografische kaart (Terry et al. 2017 fig. 2).....	6
Figuur 3: Projectie van het projectgebied op een recente (2029) orthofoto (© GDI Vlaanderen ; Wuyts et al. 2019 fig. 3).	7
Figuur 4: Projectie projectgebied t.o.v. het GRB-bestand (© Geopunt ; Wuyts et al. 2019 fig. 2)	7
Figuur 5: nieuw ontwerpplan (@ opdrachtgever)	8
Figuur 6: ontwerpplan van de kelderverdieping (© opdrachtgever))	9
Figuur 7: detailopname met aanduiding van de aangetroffen muren en sporen in de Ooststraat (@ Marc Dewilde).....	15
Figuur 8: fotografische opname met zicht op het westelijke deel van het projectgebied op niveau 5 (mei 2020).	16
Figuur 9: grondplan van niveau 5 met aanwezige lagen (groen)en muurresten (paars. In het oosten aanduiding van de nog niet onderzochte zone.....	17
Figuur 10: grondplan met aanduiding van de TAW's	18
Figuur 11: fotografische opname van de palenrij met NO-ZW verloop	18
Figuur 12: fotografische opname van de oostelijke paal tegen de secanswand.	19
Figuur 13: Overzicht van het projectgebied met aangetroffen sporen en muurresten op niveau 5 t.o.v. de GRB basiskaart. De zwarte omlijsting toont de locaties van de houten palen (© Geopunt).	19
Figuur 14: voorlopige hypothese van het muurwerk opgesteld op basis van gekende gegevens	20

